

Marta G r e s z a t a, *Litispendencia w procesie kanonicznym*, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin 2003, ss. 223.

Kościelne prawo procesowe to dziedzina prawa kościelnego, która obecnie nabiera dużej dynamiki ze względu na to, że wielu członków Kościoła znajduje się w skomplikowanej sytuacji życiowej. Często jedyną drogą do uregulowania własnego statusu prawnego we wspólnocie kościelnej jest postępowanie wobec sędziego kościelnego. Dlatego praca Marty Greszaty jest jak najbardziej na czasie i odpowiada na zapotrzebowanie społeczne.

Prezentowana praca zajmuje się niezwykle ważną dyspozycją prawa, tak na gruncie świeckim, jak i kościelnym, a mianowicie dowodzi tezę, że podczas sporu nie należy dokonywać żadnych zmian, czyli od momentu rozpoczęcia sporu bezwzględnie obowiązuje zasada: *lite pendente nihil innovetur*. Autorka podjęła się przedstawienia instytucji *litispendingi* w kanonicznym procesie sądowym. Swój wywód zawarła w trzech rozdziałach, które stanowią klarowną i spójną całość.

Pierwszy rozdział dowodzi, że *lis pendens* jest istotnym elementem sądowego procesu spornego. Czytelnik dochodzi do takiego wniosku dzięki rzetelnemu etymologicznemu rozpoznaniu samego terminu, które – jak się okazuje – wiele mówi o istocie samej instytucji. Wartościowe poznawczo okazało się zbadanie *litispendingi* na gruncie prawa świeckiego i ukazanie, jak rozumieją tę instytucję wybitni znawcy prawa procesowego. Dopiero na tak rzetelnie umocowanych podstawach autorka podjęła się analizy samej instytucji w ujęciu kanonicznym. Uczyniła to, przywołując normy kodeksowe i zestawiając opinie kanonistów, znawców problematyki. W konkluzji tego rozdziału czytelnik zostaje depozytariuszem, słusznej i odważnej tezy, mówiącej, że instytucja *lis pendens* nie tylko istnieje w strukturze sądowego procesu spornego, ale i jest jego istotnym elementem. Gdyby tej instytucji w procesie nie było – jak stwierdza autorka – proces nie byłby tym, czym jest.

Rozdział drugi ukazuje, w jaki sposób powstaje instytucja *lis pendens* w konkretnym procesie. Autorka koncentruje się na sferze formalnej instytucji, z wcześniej właściwie obraną logiką, pokazując, jakimi czynnościami prawnymi instytucja musi być poprzedzona, aby powstała, oraz w którym momencie zaczyna istnieć. W tej części opracowania autorka poświęciła wiele uwagi cytacji i notyfikacji. Wskazanie momentu, od kiedy zaczyna istnieć instytucja, jest wnikliwą i ciekawą analizą dogmatyki postępowania sądowego. Wszystko to zostało w konsekwencji dopełnione poprzez ukazanie wzajemnego powiązania *lis pendens* i *litis contestatio*, by ostatecznie ukazać sytuację, kiedy *lis pendens* ustaje.

Rozdział trzeci ukazuje skutki formalnoprawne stanu *lis pendens*. Zostały one omówione w sposób uporządkowany. Wprowadzony został podział na skutki, które bezpośrednio odnoszą się do sędziego prowadzącego proces i rozstrzygającego sprawę, oraz na skutki, które odnoszą się do podmiotów biorących udział w procesie w charakterze strony.

W ostatniej części pracy omówiona została kwestia stanu *lis pendens* w procesie o nieważność małżeństwa.

Marta Greszata w swojej pracy dokonała szczegółowej analizy dotychczas mało zauważalnej instytucji kościelnego prawa procesowego, jaką jest *lis pendens*, stan zawisłości spornej lub stan sprawy w toku. Z tej to instytucji bezpośrednio wypływa zasada *lite pendente nihil innovetur*. Należy z satysfakcją odnotować fakt, że autorka, podejmując się zbadania wskazanej problematyki, niejako zaprzeczyła zasadzie *lite pendente nihil innovetur*, a przełamała ów „stan zawieszenia” w polskiej i zagranicznej literaturze prawnej w odniesieniu do tej instytucji kościelnego prawa procesowego.

Prezentowana książka zasługuje ze wszelkich miar na słowa uznania. Dla wszystkich kanonistów zajmujących się na co dzień problematyką prawa procesowego z pewnością będzie pozycją użyteczną i pomocną.

Ks. Mirosław Grzegorz Wróbel
Katedra Kościelnego Prawa Procesowego KUL